

Sanni Grahn-Laasonen kok ym.

Välikysymys hallituksen EU-vaikuttamisen laiminlyönneistä ennallistamisasetuksessa

Eduskunnalle

Ennallistamisasetus puuttuu Suomen metsäpolitiikkaan kohtuuttomasti

Euroopan komissio antoi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi luonnon ennallistamisesta (ennallistamisasetus) 22.6.2022. Komission ehdottama asetusta asettaisi jäsenvaltioille sitovat ja kunnianhimoiset tavoitteet luonnon ennallistamiseksi. Ekosysteemien ja elinympäristöjen ennallistamisella pyritään edistämään luonnon monimuotoisuuden elpymistä muun muassa palauttamalla hyvin laajoja pinta-aloja luonnontilaan.

Oppositio katsoo, että ennallistamisasetuksessa on merkittävältä osin kyse kansalliseen päätösvaltaan kuuluvaan metsäpolitiikkaan puuttumisesta kohtuuttomalla tavalla. Siksi Suomen ei pidä hyväksyä esitystä. Metsäpolitiikan ratkaisujen on jatkossakin kuuluttava jäsenvaltioiden omaan päätösvaltaan. EU:n yhteisen ympäristöpolitiikan keinot on valittava tavalla, jolla kansallista metsäpolitiikkaa ei vaaranneta. Suomen kansallisen edun kannalta on välttämätöntä, että metsiä voidaan hyödyntää kestävästi ja vastuullisesti jatkossakin.

Opposition mielestä ennallistamisasetuksen käsittelyssä on kunnioitettava EU:n suhteellisuus- ja läheisyysperiaatteita. Toisin sanoen toimivallan käytössä on käytettävä tavoitteisiin nähden oikeasuhtaisia keinoja ja siten, että päätökset tehdään mahdollisimman lähellä kansalaisia.

Hallitus katsoi ennallistamisasetusta koskevassa kannassaan, että ennallistamisasetus on toissijaisuusperiaatteen mukainen ja että asiasta voidaan säätää EU-tasolla. Hallitus ei siten katsonut komission ehdotuksen menevän liian pitkälle kansallisen päätösvalan piiriin kuuluvan metsäpolitiikan puolelle. Opposition mielestä hallitus on laiminlyönyt Suomen kansallisen edun puolustamisen.

Komission esittämä ennallistamisasetus on ongelmallinen ennen kaikkea Suomelle. Asetuksen toimeenpanon vuosittaiset kustannukset olisivat kohtuuttomat Suomelle. Ne kohoaisivat arviolta noin 0,39 %:iin BKT:sta, kun ne olisivat EU:ssa keskimäärin 0,06 %. Esimerkiksi Saksan kustannukset olisivat 0,01 %, Alankomaiden 0,01 %, Tanskan 0,06 %, Ranskan 0,09 %, Ruotsin 0,13 % ja Espanjan 0,13 % BKT:sta.

Suomen suorat kustannukset olisivat esityksen mukaan lähes miljardi euroa vuodessa, kun ne esimerkiksi Saksan osalta olisivat 190 miljoonaa euroa. Arviosta puuttuvat vielä muun muassa epä-

Välikysymys VK 4/2022 vp

suorat vaikutukset yksityisille maanomistajille, teollisuudelle, alueille ja verotuloihin. Suomen osuus kaikista asetuksen toimeenpanoon liittyvistä kustannuksista olisi 12,6 % kaikkien jäsenmaiden kustannuksista. Ruotsi on suhtautunut asetukseen tiukemmin kuin Suomen hallitus, vaikka asetuksen vaikutukset ja kustannukset olisivat Suomea lievempiä.

Ennallistamisasetuksen vertailuvuosi (1952) on Suomelle ongelmallinen. Ennallistamisen tarvetta peilataan luontotyyppien 70 vuoden takaiseen pinta-alaan. Suomi oli tuolloin vasta teollistumassa, toisin kuin valtaosa muista Länsi- ja Pohjois-Euroopan maista, jotka olivat kehittyneet teollisuusmaiksi jo vuosia tai vuosikymmeniä aiemmin. Monissa maissa luonnontilainen metsä oli 1950-lukuun mennessä jo käytetty.

Luonnon monimuotoisuus on turvattava

Oppositio pitää luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja luontokadon ehkäisemistä tärkeänä. Toimien on kuitenkin oltava kohtuullisia ja kustannustehokkaita. Ratkaisuisissa on huomioitava kansalliset erityispiirteet sekä yhteiskunnan kokonaisuus.

Esimerkiksi Metso- ja Helmi-ohjelmilla voidaan suojella ja ennallistaa arvokkaita metsä- ja suolinympäristöjä. Vastaavaa maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa mallia pitäisi edistää myös vedenalaisessa luonnossa sisävesissä ja Saaristomeren valuma-alueella. Suomelle on tulossa merkittäviä velvoitteita myös sisävesien ennallistamistoimiin.

Opposition mielestä luonnonsuojelussa ja ennallistamistoimissa on edettävä jatkossakin vapaaehtoisuuden kautta mukaan lukien ekologisen kompensaation menetelmien vakiinnuttaminen ja uudet kannustinjärjestelmät maanomistajille. Myös hallituksen kannan mukaan ennallistaminen tehdään vapaaehtoisuuteen perustuen. Mikäli asetus etenisi nyt esitetyssä muodossaan, on epäuskottavaa, että sitovat velvoitteet voitaisiin täyttää vain vapaaehtoisin toimin. Nykyisten kansallisten ja vapaaehtoisuuteen perustuvien luonnonhoitohankkeiden määrärahat ovat komission kustannusarvioita huomattavasti vähäisempiä.

Suomen kannanmuodostus EU-asioissa tapahtuu pääministerin johdolla

Perustuslain mukaan valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta. Suomen kanta EU:sta tuleviin aloitteisiin muodostetaan EU-ministerivaliokunnassa, minkä jälkeen eduskunta suuren valiokunnan mietinnön pohjalta käsittelee asian ja tarvittaessa muuttaa Suomen kantaa.

Perustuslain 66 §:n mukaan pääministeri johtaa valtioneuvoston toimintaa ja huolehtii valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta. Pääministeri johtaa myös EU-asioihin liittyvää päätöksentekoa ja vaikuttamista.

Toissijaisuusperiaatetta koskeva muistutus on normaalisti tehtävä kahdeksan viikon sisällä komission ehdotuksen antamisesta, mutta ennallistamisasetuksen kohdalla toissijaisuushuomautuksen määräaika oli normaalia pidempi eli 12 viikkoa kesäkuukausista johtuen. Suomen ennallistamisasetusta koskevan kannan valmistelu valtioneuvostossa kesti koko tämän ajan.

Välikysymys VK 4/2022 vp

Eduskunnan suuri valiokunta on katsonut lausunnossaan (SuVL 12/2010 vp), että Suomen EU-asioiden käsittelyjärjestelmän mukaista on, että eduskunta valmistelee kaikki mahdolliset kannanottonsa toissijaisuusasioissa yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Lausunnon mukaan valtioneuvoston on kiirehdittävä perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisten kirjelmien toimittamista eduskuntaan, mikäli ehdotuksen toissijaisuusperiaatteen vastaisuudesta on esitetty Suomessa tai muiden jäsenvaltioiden piirissä perusteltuja epäilyjä.

Oikeusministeriön ohjeessa valtioneuvoston EU-valmistelijoille (VN/8296/2022 OM) on korostettu, että jos ministeriö arvioi, että säädösehdotus saattaa rikkoa toissijaisuusperiaatetta, on U-kirjelmä tai E-kirje toimitettava eduskuntaan hyvissä ajoin ennen määräajan umpeutumista, vaikka asia ei muutoin olisi EU-tasolla kiireellinen.

Oppositio katsoo, että hallitus on räikeästi laiminlyönyt edellä mainitut periaatteet. Hallitus rajoitti eduskunnan päätösvaltaa viivyttämällä Suomen kannan muodostamista ennallistamisasetukseen ja antamalla U-kirjeen eduskunnalle vasta siinä vaiheessa, kun eduskunta ei enää ehtinyt käyttää toissijaisuushuomautusta.

Julkisuuden perusteella on muodostunut myös kuva, että maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat edistäneet kahta ristiriitaista tulkintaa ennallistamisasetuksesta Suomen kantana. Suomen kansallisen edun ajaminen ei voi onnistua EU-päätöksenteossa, jos hallituksen kannasta on ministerien esittämänä kaksi eri versiota.

Hallitus on kertonut edistäneensä Suomen kantaa ennallistamisasetuksesta EU:n suuntaan. On kuitenkin epäselvää, mitä linjaa hallitus on edistänyt, kun valtioneuvoston jäsenet eivät seiso EU-ministerivaliokunnassa hyväksytyn linjan takana, ja onko linjaan tulossa nyt muutoksia.

EU-ministerivaliokunnan jäsen, pääministerin sijainen Annika Saarikko on jälkikäteen julkisesti vedonnut pääministeri Marinin Suomen EU-ministerivaliokunnassa yksimielisesti hyväksytyn kannan muuttamiseksi. Tähän asti vaikuttamistyötä EU:ssa on tehty valtioneuvoston kantaan tukeutuen eli ennallistamisasetuksen tavoitteita ja velvoitteita kannattaen. Nyt kanta on kuitenkin ilmeisesti jälleen auki. Onnistunutta EU-vaikuttamista ei voi tehdä ilman selvää ja yksiselitteistä kantaa.

Eduskunnan talousvaliokunta jätti perjantaina 21. lokakuuta poikkeuksellisesti valtioneuvoston kannan vastaisen lausunnon ennallistamisasetuksesta. Talousvaliokunta esitti, että valtioneuvoston kannasta poiketen Suomen tulee vastustaa asetusehdotusta ehdotetussa muodossaan. Tämän näkemyksen takana seisoivat valiokunnassa myös SDP:n, keskustan ja RKP:n edustajat.

Ennallistamisasetus ei ole ainoa asia, jossa hallitus on epäonnistunut EU-päätöksenteon suhteen. Esimerkiksi Suomen kanta ilmastotaksonomiaa koskevaan delegoituun säädökseen saatiin valmiiksi aivan liian myöhään hallituksen sisäisten ristiriitojen takia. Tästä syystä Suomen vaikuttamisen aikaikkuna meni lähes kiinni, eikä muiden maiden kanssa ehditty käydä keskustelua. Jos Suomella olisi ollut selkeä kanta aiemmin, olisi muihin jäsenvaltioihin vaikuttaminen ollut merkittävästi vahvempaa.

Välikysymys VK 4/2022 vp

Suomalaiset ansaitsevat toimintakykyisen hallituksen

Suomalaiset ansaitsevat hallituksen, joka kykenee muodostamaan yhtenäiset kannat Euroopan unionissa käsiteltäviin asioihin. Erityisesti kansallisen edun kannalta keskeisissä kysymyksissä hallituksen on toimittava yhtenäisesti ja ennakoiden. Jotta Suomi voi tehdä ennakkollista EU-vaikuttamista, sillä pitää olla käsittelyssä oleviin asioihin selkeät ja yhtenäiset kannat.

Eduskunnassa on tällä vaalikaudella kiinnitetty huomiota siihen, että Suomen ennakoivaa EU-vaikuttamista on parannettava. Eduskunta edellytti EU-selonteon käsittelyn yhteydessä, että valtioneuvostolla on oltava valmiudet vaikuttaa ennakkollisesti erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ja että tähän työhön ohjataan riittävät resurssit.

Oppositio katsoo, ettei hallitus ole tällä vaalikaudella onnistunut yhtenäisessä EU-vaikuttamisessa ja Suomen kansallisen edun puolustamisessa EU-päätöksenteossa. Oppositio katsoo, että pääministeri on vakavasti laiminlyönyt velvollisuutensa Suomen EU-asioiden valmistelun johtamisessa.

Me allekirjoittaneet toivomme, että hallitus vastaa yksilöiden tässä välikysymyksessä esitettäviin kysymyksiin.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Miksi hallitus ei vastustanut sitä, että jäsenmaiden kansalliseen päätösvaltaan kuuluvaan metsäpolitiikkaan laaditaan näin yksityiskohtaisia velvoitteita määräävää EU-lainsäädäntöä? Miksi Suomi ei ottanut Ruotsin tavoin heti alkuun kielteistä kantaa EU-komission esitykseen ennallistamisasetuksesta,

onko oikeudenmukaista, että Suomi kantaa huomattavasti suuremman vastuun ennallistamisasetuksen toimeenpanon velvollisuuksista ja kustannuksista kuin muut EU:n jäsenmaat? Miten hallitus on vaikuttanut siihen, että Suomen kustannukset merkittävästi aleni-

sivat,

miksi valtioneuvosto rajoitti eduskunnan päätösvaltaa viivyttämällä Suomen kannan muodostamista ennallistamisasetukseen 12 viikkoa ja antamalla U-kirjeen eduskunnalle myöhässä vasta siinä vaiheessa, kun eduskunta ei enää ehtinyt käyttää toissijaisuushuomautusta,

miksi maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat edistäneet kahta ristiriitaista linjaa Suomen kantana? Onko hallituksella kaksi eri kantaa ennallistamisasetukseen? Voiko Suomen kansallisen edun ajaminen onnistua EU-päätöksenteossa, jos hallituksen kannasta on ministerien esittämänä useita eri versioita,

onko pääministeri onnistunut perustuslain mukaisessa tehtävässään Suomen EU-politiikan johtamisessa, jos EU-ministerivaliokunnan käsittelyn jälkeenkin ministerit edistävät

Välikysymys VK 4/2022 vp

ennallistamisasetuksesta ristiriitaisia linjoja ja suurimmat puolueet eivät voi tukea valtioneuvoston päättämää kantaa eduskunnan valiokunnissa,

mitä pääministeri on tehnyt sen eteen, että hallituksella olisi Suomen kansallisen edun turvaava kanta ja yhtenäinen viesti ennallistamisasetuksesta? Onko pääministeri varmistanut, että ministeriöt ja ministerit viestivät Suomen kannasta yhdenmukaisesti,

onko Suomen kannan valmistelu ennallistamisasetuksesta jäänyt valtioneuvostossa kesken vielä 12 viikon jälkeenkin, kun pääministerin sijainen, valtiovarainministeri Saarikko katsoi tarpeelliseksi sunnuntaina 23. lokakuuta julkisesti vedota pääministeriin Suomen kannan terävöittämiseksi,

miten on mahdollista, että hallitus on sitoutunut ehdotetun ennallistamisasetuksen mittaviin ja sitoviin velvoitteisiin sekä tavoitteisiin ilman kattavaa vaikutusten arviointia? Miten hallitus voi hyväksyä korkeat ennallistamisalan tavoiteprosentit näin epävarmassa tilanteessa ja miten hallitus varmistaa, että nämä sitovat velvoitetasot saavutetaan kannan mukaisesti vapaaehtois pohjalta,

miten hallitus on toteuttanut eduskunnan vaatimusta (EK 36/2021 vp) siitä, että valtioneuvostolla on oltava valmiudet ennakollisesti vaikuttaa erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ja että tähän työhön on ohjattava riittävät resurssit? Mihin konkreettisiin toimiin hallitus on ryhtynyt eduskunnan päätöksen jälkeen ja

aikooko hallitus alkuperäisestä kannastaan poiketen vastustaa esitystä ennallistamisasetuksesta?

Välikysymys VK 4/2022 vp

Helsingissä 27.10.2022

Sanni Grahn-Laasonen kok
Riikka Purra ps
Sari Essayah kd
Harry Harkimo liik
Heikki Autto kok
Markku Eestilä kok
Janne Heikkinen kok
Timo Heinonen kok
Antti Häkkänen kok
Kalle Jokinen kok
Atte Kaleva kok
Pia Kauma kok
Ville Kaunisto kok
Pihla Keto-Huovinen kok
Marko Kilpi kok
Jari Kinnunen kok
Pauli Kiuru kok
Jukka Kopra kok
Terhi Koulumies kok
Mia Laiho kok
Matias Marttinen kok
Sari Multala kok
Kai Mykkänen kok
Petteri Orpo kok
Jaana Pelkonen kok
Paula Risikko kok
Janne Sankelo kok
Sari Sarkomaa kok
Arto Satonen kok
Saara-Sofia Sirén kok
Ruut Sjöblom kok
Mari-Leena Talvitie kok
Kari Tolvanen kok
Ville Valkonen kok
Elina Valtonen kok
Heikki Vestman kok
Sofia Vikman kok
Anne-Mari Virolainen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Ben Zyskowicz kok
Päivi Räsänen kd
Antero Laukkanen kd
Sari Tanus kd
Peter Östman kd

Välikysymys VK 4/2022 vp

Sanna Antikainen ps
Juho Eerola ps
Ritva Elomaa ps
Jussi Halla-aho ps
Petri Huru ps
Olli Immonen ps
Vilhelm Junnila ps
Kaisa Juuso ps
Arja Juvonen ps
Toimi Kankaanniemi ps
Ari Koponen ps
Jari Koskela ps
Jouni Kotiaho ps
Sheikki Laakso ps
Rami Lehto ps
Mikko Lundén ps
Leena Meri ps
Juha Mäenpää ps
Jukka Mäkynen ps
Veijo Niemi ps
Mika Niikko ps
Tom Packalén ps
Mauri Peltokangas ps
Sakari Puisto ps
Lulu Ranne ps
Mari Rantanen ps
Minna Reijonen ps
Jari Ronkainen ps
Sami Savio ps
Jenna Simula ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Ville Tavio ps
Sebastian Tynkkynen ps
Veikko Vallin ps
Ville Vähämäki ps
Jussi Wihonen ps
Jani Mäkelä ps
Wille Rydman wr
Ano Turtiainen vkk